

Bitka pri Budmericiach roku 1705

Za zastávkou SAD – areál Silnica /medzi Budmericami a Jabloncom/, pri pravom okraji cesty, stojí železný kríž na kamennom podstavci, postavený po sto rokoch (v r. 1805) na pamiatku najväčšej bitky, aká sa kedy na území červenokamenského panstva odohrala.

Do dejín sa dostala pod menom Bitka pri Budmericiach, no nebojovalo sa iba v budmerickom chotári. Zasiahnuté boli aj susedné obce ako napr. Vištuk, Jablonec, Báhoň a Cífer. Takže ako to bolo?

Roku Pána 1705, dňa 11. Augusta, tu všade naokolo stáli proti sebe povstalecké uhorské vojská Františka II. Rákociho a cisárskeho generála Ľudovíta Hebevilla.

Na úvod by bolo dobré pripomenúť širšie súvislosti, ktoré stáli v pozadí celej bitky a jej hlavných aktérov. Krátko po víťazných vojnách s Turkami vypuklo v Uhorsku v roku 1703 (spočiatku ľudové) povstanie proti cisárskej Viedni, do čela ktorého sa onedlho postavil František II. Rákoci. Ťaživá sociálna situácia spôsobená dlhotrvajúcimi tureckými vojnami vohnala do radov povstaleckej armády desaťtisíce zbedačených poddaných, ktorí uverili sľubom, že účasťou v povstaní získajú osobnú slobodu pre seba i svojich potomkov. Pre protestantov bolo príťažlivé vyhlásenie náboženskej slobody – od Habsburgovcov by niečo také rozhodne nemohli očakávať. Vďaka tejto širokej podpore získalo povstanie charakter regulárnej vojny. Prvá väčšia bitka povstalcov (prezývaných kuruci) s cisárskymi (labanci) sa odohrala už r. 1704 pri Trnave. Cisársky generál Heister spolu s Jánom Bernardom Pálfiom (majiteľom červenokamenského panstva) uštedril Rákocimu prvú väčšiu porážku. Heisterova málo pohyblivá armáda však nemohla zabrániť ďalším úspechom rýchlych kuruckých jednotiek a tak bol Heister vystriedaný generálom Hebevillom. Bitkou pri Budmericiach chceli kuruci potvrdiť svoju prevahu a konečne poraziť hlavné cisárske sily v priamom stretnutí. Na začiatku augusta opustil Rákoci so svojou približne 32-tisícovou armádou tábor pri Šintave nasledovaný asi 12 tisícovým zborom cisárskeho generála Hebevilla, ktorý sa krátko predtým zásobil v pevnosti Leopoldov. Obe armády sa najprv pohli smerom na Žitný ostrov, ďalej postupovali k Sencu, a odtiaľ na Rákociho popud smerovali späť k Váhu. Pri ústí Dudváhu do Váhu chcel Rákoci vlákať cisársku armádu do pasce. Hebevill sa však prejavil ako skúsený vojak a chystanej

nástrahe sa s nepatrnými stratami vyhol. Následne obidve armády prešli postupne cez Trnavu, kde sa na „veľkú radosť“ miestnych mešťanov zásobili. 10. Augusta sa Rákociho vojsko usadilo pri Cíferi. Heberillova armáda, ktorá šla za ním, jeho vojsko obišla smerom na Košolnú a rozložila sa pri Štefanovej smerom na Budmerice. V Štefanovej vraj dodnes toto miesto prezývajú „nemecká pažiť“.

Ráno 11. Augusta stáli armády proti sebe na poliach medzi Budmericami a Jabloncom. Stred Rákociho vojska stál oproti silnickému mlynu, ľavé krídlo prešlo z jablonskej na báhonskú cestu. Heberillo priviedol svojich vojakov k Budmericiam, odkiaľ sa jeho pravé krídlo vydalo smerom na Modru, ale kúsok za dedinou sa otočilo smerom na Báhoň. Ľavé krídlo sa pod vedením majiteľa červenokamenského panstva grófa Jána Bernarda Pálfiho pohlo smerom na Trnavu. Neskôr sa práve tento manéver ukázal ako rozhodujúci. Ešte krátko pred bitkou obsadili kuruci silnický mlyn, krytý batériou francúzskeho generála La Motta v Rákociho službách a časť ľavého krídla sa rozmiestnila na poľnej ceste vedúcej od silnického mlyna k báhonskej ceste.

Bitka sa začala približne okolo piatej hodiny popoludní. Hlavnú úlohu spočiatku hralo Rákociho ľavé krídlo, ktoré stálo oproti Heberillovemu pravému. Veľmi skoro sa do bitky zapojili všetky zložky vojska pechota, delostrelectvo aj jazda. Kuruci na ľavom krídle však postupovali nekoordinovane. Pechota sa príliš odpútala od zvyšku vojska a ocitla sa spolu s časťou jazdy pod priamou paľbou skúseného cisárskeho delostrelectva. Oddiely kuruckých sa tu začali rozpadávať, čo využila Heberillova pechota a zaútočila na silnický mlyn, kde bola sústredená delostrelecká batéria La Motta. V tejto situácii, opäť v nevhodnom okamihu, zaútočili z ľavého krídla zvyšné oddiely Rákociho jazdy. Posledný úder v tejto bitke zasadil kurucovi Ján Pálfi so svojou jazdou. Vzhľadom na dokonalé znalosti terénu využil menej známu poľnú cestu v smere na Jablonec a obchvatom sa nečakane dostal do tyla Rákociho vojska na pravom krídle. V povstaleckom vojsku nastal chaos, pokus o taktický ústup sa zmenil na bezhlavý útek.

Počas bitky, a následne po nej vyhoreli Budmerice a Jablonec. Vištuk, Blatné a ďalšie obce na okolí boli spustošené. Zvyšky Rákociho vojska odtiahli späť do tábora na Šintave. Kuruci stratili okolo tisícov mužov, 30 diel, 4 mažiare, celú batožinu, proviant a vozy s muníciou. Najcennejšou korisťou však bolo 15

vojenských zástav, 6 štandard, bubny spolu s bubeníkmi Rákociho telesnej stráže, ale najmä kancelária štábu. F. Rákociho. Straty cisárskych predstavovali okolo 260 mužov.

Napriek porážke prežívalo povstanie až do r. 1706 svoju vzostupnú fázu. No po ďalších vojenských neúspechoch sa začali objavovať aj hospodárske problémy, najmä veľké znehodnotenie peňazi. Od porážky pri Trenčíne r. 1708 už povstanie nemalo nádej na úspech. Definitívne ho ukončil až podpis Satmárskeho mieru r. 1711, o ktorý sa vo veľkej miere zaslúžil opäť pán Červeného Kameňa, Ján Bernard Pálfi. Vďaka nemu si postupne, krok za krokom, začali k sebe nachádzať cestu tak cisárska Viedeň, ako aj bývalá povstalecká uhorská šľachta. A veru, po storočí občianskych vojen potrebovala takýto mier skutočne celá krajina! O povstaní Františka II. Rákociho vydal svedectvo aj priamy pozorovateľ týchto udalostí, významný regionálny historik Gabriel Kolinovič Šenkvičský v diele „Komentáre o dejinách Uhorska od r. 1701 – 1720“, ktorý okrem iného napísal aj životopisy významných vojenských veliteľov z tohto obdobia. Medzi nimi nechýba ani životopis hrdinu bitky pri Budmericiah grófa Jána Bernarda Pálfiho majiteľa časti červenokamenského panstva.

Projekt: O